

фунгіциду з повною нормою витрати 2,0 кг/га становила в середньому 74,8 %. Найвищий захисний ефект забезпечили Біофосфорин та Фульвітал.

Результати досліджень засвідчили значно вищу ефективність сумішей біологічних і гумінових препаратів з фунгіцидами порівняно з окремо взятими препаратами. Захисний ефект сумішей, де фунгіциди використовували зі зменшеною на 20–33 % нормою витрати, практично знаходився на рівні фунгіцидів з повною нормою витрати.

Використання біологічних та гумінових препаратів сприяло підвищенню продуктивності рослин, внаслідок чого урожай продукції у варіантах з їх застосуванням значно (на 15–35 %) перевищував урожай з контрольних ділянок.

Таким чином, проведені дослідження засвідчили можливість ефективного використання мікробних препаратів і регуляторів росту на основі солей гумінових кислот у системах захисту овочевих культур від мікозів. Завдяки фітопротекторним та рістстимулювальним властивостям біологічні та гумінові препарати забезпечували зниження ураженості овочевих культур інфекційними хворобами та сприяли підвищенню урожайності і безпечності овочевої продукції. Використання цих препаратів у сумішах з фунгіцидами дозволяє знижувати норми витрати останніх, зменшуючи пестицидне навантаження на агроценози.

УДК 632.7:582

В. А. Серeda, магістр, **І. П. Леженіна**, канд. біол. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет

ШКІДЛИВА ЕНТОМОФАУНА НА ПОСІВАХ ВІГНИ (FABACEAE: VIGNA) В УМОВАХ ННВЦ «ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ» ХНАУ ІМ. В. В. ДОКУЧАЄВА

Вігна (*Vigna*) – рід трав'янистих квіткових рослин родини Бобові (Fabaceae). Всього налічують близько 200 видів цього роду. Від близького роду квасоля (*Phaseolus*) відрізняється біохімією, складом пилка, будовою гінцея і прилистників.

Рід названий на честь італійського ботаніка Доменіко Вінї, директора Ботанічного саду в Пізі. Батьківщина вігни – Африка,

припускають, що звідти вона потрапила в Азію, здавна використовується в національних кухнях усіх народів Південно-Східної Азії і Далекого Сходу. Вігну вирощують в якості овочевої, кормової, зернової рослини. Використовують в ролі культури-попередника (сидерата). Це високобілкова культура, містить 27–34 % білка, не поступається люцерні в показниках поживності. З азіатських країн вігна була привезена до Європи. Найбільш відомим видом що культивується є *Vigna radiata* L. – вігна промениста, маш, золотиста квасоля – так її називають. Маловідомими в Україні залишаються вігна кутаста – *V. aconitifolia* (Jacq.) та адзукі – *V. angularis* (Willd.).

Фахівці вважають, що маш найближчим часом може скласти конкуренцію традиційним бобовим культурам в Україні. Потенційно його можна вирощувати в усіх регіонах, де вирощують сою, або звичайну зернову квасолю. Також перспективним є вирощування вігни кутастої та адзукі. Проте відомості про шкідників вігни в Україні майже відсутні, що обумовлює актуальність наших досліджень.

Дослідження проводили на посівах ННВЦ «Дослідне поле» в 2020–2021 рр. Досліджували такі види вігни: *Vigna radiata*, *V. aconitifolia*, *V. angularis*. Методи досліджень польові та лабораторні. Для моніторингу за ентомофауною використовували кольорові водні пастки Меріке, клейові кольорові пастки, обліки на рослинах та косіння ентомологічним сачком. Пастки Меріке використовували на рослинах від сходів до утворення бобів (1.06–4.08). Клейові пастки використовували протягом місяця (4.08–2.09).

За нашими дослідженнями молоді рослини (1–5 пара справжніх листків) пошкоджували сисні шкідники – польові клопи роду *Lygus*, щитники – гостроплечий (*Carpocoris*) та ягідний (*Dolicoris baccarum* (Linnaeus, 1758)). Бобова попелиця (*Aphis fabae* Scopoli, 1763) траплялась на поодиноких рослинах від 2–3 пар справжніх листків до кінця вегетації. Найбільш чисельними із сисних комах виявились трипси (Thripidae) та цикадки (Cicadellidae). Протягом двох років спостережень сисні шкідники не завдавали суттєвої шкоди посівам вігни.

Із гризучих фітофагів поодинокі траплялись довгоносики роду *Phyllobius*, личинки коників. Пізніше, з початком цвітіння листки пошкоджували блішки.

Головним шкідником на посівах вігни виявився квасолевий зерноїд (*Acanthoscelides obtectus* (Say, 1831)). Жуки з'явилися на початку цвітіння, 27.06. Вони були малопомітні тому що майже не

потребують живлення. Яйця відкладали на стулки бобів. У лабораторних умовах підраховали заселеність насіння личинками зерноїдів. Заселеність на різних сортах коливалась в межах 0–3 %. Зовні заселені боби не відрізнялись від незаселених, завдяки чому насіння із шкідником потрапляє до сховищ, де може знищити значну частину насіннєвого матеріалу.

Таким чином, на посівах вігні переважали сисні багатоїдні фітофаги: трипси, клопи, попелиці, цикадки. Із спеціалізованих шкідників був відзначений квасолевий зерноїд. Чисельність фітофагів була незначною, що сприяє вирощуванню вігні в Україні.

УДК 632/7:635.33(477.54)

Л. Я. Сіроус, канд. с.-г. наук, доцент,

О. В. Романов, канд. с.-г. наук, доцент

Державний біотехнологічний університет

**СИСНІ ШКІДНИКИ В НАСАДЖЕННЯХ ЦВІТНОЇ ТА
БРЮССЕЛЬСЬКОЇ КАПУСТИ ННВЦ «ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ»
ХНАУ ім. В. В. ДОКУЧАЄВА**

Капуста цвітна і брюссельська є цінними дієтичними продуктами харчування. Вони за біохімічним і мінеральним складом переважають інші капустяні овочеві культури. В Україні цвітна капуста посідає друге місце за площею вирощування після білоголової. Площа під капусту цвітну становить близько 1,0 % капустяних овочевих агроценозів. Частка насаджень брюссельської капусти у структурі площ фермерів – овочівників України невелика.

У капустяних агроценозах Харківської області шкідливі комахи трапляються щорічно і пошкоджують рослини протягом усього періоду вегетації культури. Пошкодження фітофагів впливає на розвиток рослин, якісні та кількісні показники урожаю капусти. Крім того сисні шкідники є переносниками небезпечних хвороб капустяних рослин. В теперішній час високорентабельне вирощування різновидів капусти неможливе без проведення моніторингу шкідників та управління їх чисельністю із урахуванням охорони природи.

Наші дослідження проводилися у вегетаційні періоди 2019–2021 рр. в насадженнях цвітної та брюссельської капусти ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.